

Редакція:

12.12.2018

МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

НАКАЗ

12.12.2018

м. Київ

N 341

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
22 січня 2019 р. за N 75/33046

Про затвердження Порядку повторного використання очищених стічних вод та осаду за умови дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин

Відповідно до частини першої статті 11 Закону України "Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення", пункту 8 Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 року N 197,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Порядок повторного використання очищених стічних вод та осаду за умови дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин, що додається.
2. Департаменту систем життєзабезпечення та житлової політики (Токаренко В. В.) разом із Юридичним департаментом (Чепелюк О. В.) в установленому порядку забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.
3. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Кругляка Е. Б.

Міністр регіонального розвитку,
будівництва та житлово-
комунального господарства України

ПОГОДЖЕНО:

Перший заступник Міністра
аграрної політики та
продовольства України

М. Мартинюк

Міністр екології та
природних ресурсів України

О. Семерак

Заступник Міністра
охорони здоров'я України

П. Ковтонюк

Голова Державного агентства
водних ресурсів України

І. Овчаренко

Голова Державного агентства
енергоефективності та
енергозбереження України

С. Д. Савчук

В. о. Голови Державної
регуляторної служби України

В. П. Загородній

В. о. Голови Державної
екологічної інспекції України

І. Яковлєв

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства регіонального
розвитку, будівництва та житлово-
комунального господарства України
12 грудня 2018 року N 341

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
22 січня 2019 р. за N 75/33046

**Порядок
повторного використання очищених стічних вод та осаду за умови дотримання нормативів
гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин**

І. Загальні положення

1. Цей Порядок розроблено на виконання вимог абзацу п'ятого статті 11 Закону України "Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення".

2. Цей Порядок установлює вимоги щодо повторного використання очищених стічних вод та осаду, які утворюються в процесі роботи очисних споруд централізованого водовідведення населених пунктів.

3. Вимоги цього Порядку поширюються на суб'єктів господарювання, які мають право постачати (далі - постачальники) та використовувати (далі - користувачі) очищені стічні води та осади, які утворюються в процесі роботи очисних споруд централізованого водовідведення населених пунктів.

4. Терміни, що вживаються у цьому Порядку, мають такі значення:

оброблені осади стічних вод - осади стічних вод після оброблення механічними, біологічними, хімічними, термічними або будь-якими іншими методами з метою очищення від патогенних організмів, яєць гельмінтів і токсичних речовин, що є безпечними при повторному використанні для навколишнього природного середовища та здоров'я людини;

осади стічних вод - осади, що утворюються на каналізаційних очисних спорудах (далі - КОС) у процесі очищення стічних вод;

очищені стічні води - очищені до встановлених дозволом на спеціальне водокористування нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин стічні води, що утворюються на каналізаційних очисних спорудах після завершення процесу очищення;

партія осаду стічних вод - будь-яка кількість осаду стічних вод однієї якості для відвантаження чи зберігання вагою не більш як 200 тонн;

повторне використання осадів стічних вод - використання оброблених осадів стічних вод у сільському господарстві, інших галузях промисловості та регулювання повторного використання так, щоб запобігти шкідливому впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище;

повторне використання очищених стічних вод - використання очищених стічних вод для зрошування і як технічної води в промисловості з метою скорочення забору для цих цілей води поверхневих та підземних джерел;

технічна вода - вода, непридатна для споживання людиною, що за своєю санітарно-хімічною та санітарно-бактеріологічною якістю може використовуватись для технологічних потреб виробництва.

Інші терміни, що використовуються у цьому Порядку, вживаються у значеннях, наведених у Водному кодексі України, Законах України "Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення", "Про альтернативні види палива" та "Про меліорацію земель".

II. Повторне використання очищених стічних вод

1. Очищені стічні води за умови дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин можуть використовуватись як технічна вода для забезпечення виробничих процесів у промисловості та для зрошування земель сільськогосподарського призначення, на яких вирощуються технічні, кормові та зернові культури, декоративні насадження, багаторічні та однорічні трави, які не відводяться під випас.

2. Для зрошування очищені стічні води мають використовуватись із застосуванням меліоративних систем, побудованих відповідно до ДБН В.2.4-1-99 "Меліоративні системи та споруди".

3. Якість очищених стічних вод для зрошування оцінюється за критеріями, що встановлені ДСТУ 2730:2015 "Захист довкілля. Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії",

іншими національними стандартами щодо якості води для зрошення, та повинна відповідати встановленим у дозволі на спеціальне водокористування нормативам гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин.

4. Вимоги до стічних вод для зрошування та удобрювання мають відповідати вимогам ДСТУ 7369:2013 "Стічні води. Вимоги до стічних вод і їхніх осадів для зрошування та удобрювання" (далі - ДСТУ 7369:2013).

5. Заборонено використовувати для зрошування очищені стічні води:

на території, де вирощуються ягідні культури, овочеві культури, що використовуються у сирому вигляді, а також лікувальні трави або рослини;

у разі перевищення встановлених у дозволі на спеціальне водокористування нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин;

концентрація забруднень у яких перевищує нормативи вмісту сполук токсичних елементів в очищених стічних водах (відповідно до таблиць 1, 2 ДСТУ 7369:2013);

які містять патогенні мікроорганізми, вірулентні віруси, життєздатні яйця гельмінтів.

6. На територіях, які зрошувались очищеними стічними водами, протягом року після зрошування заборонено вирощувати овочеві та ягідні культури, лікарські трави та пряні рослини для вживання в їжу або на корм тваринам та випасати худобу.

7. У технологічному процесі очищення стічних вод при використанні очищених стічних вод для зрошування стадія знезараження є обов'язковою.

8. Державний нагляд (контроль) за додержанням нормативів гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин в очищених стічних водах, які використовуються для зрошення, за використанням земель, які зрошуються очищеними стічними водами, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, та центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, з урахуванням особливостей, визначених Законами України "Про охорону земель" та "Про державний контроль за використанням та охороною земель".

9. Контроль якості очищених стічних вод забезпечується організаціями, що експлуатують каналізаційні очисні споруди.

10. При підготовці очищеної стічної води та її використанні для зрошування необхідно дотримуватися вимог законодавства про охорону праці.

III. Повторне використання осадів стічних вод

1. Згідно з ДБН В.2.5-75:2013 "Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування" осадки, що утворюються в процесі очищення стічних вод, мають проходити обробку, яка забезпечує їх повторне використання, раціональне використання території, захист ґрунту, ґрунтових вод й атмосфери, можливість утилізації біогазу (для населених пунктів з навантаженням понад 300000,0 еквівалентних жителів).

2. Осадки стічних вод, що використовуються для удобрювання, повинні відповідати вимогам ДСТУ 7369:2013 та мати позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

3. Осади стічних вод, які пройшли необхідні технологічні стадії обробки, можуть використовуватися:

1) для удобрення ґрунтів відповідно до Закону України "Про охорону земель" з урахуванням особливостей, визначених статтею 39 зазначеного Закону;

2) як альтернативний вид палива відповідно до Закону України "Про альтернативні джерела енергії".

При підготовці осадів для утилізації з метою удобрення ґрунтів та використання як альтернативного виду палива впровадження технологічних стадій знезараження та сушки осадів є обов'язковим.

4. Порядок розрахунку дози внесення осадів у ґрунт як добрива здійснюється відповідно до додатків А, Б, В ДСТУ 7369:2013.

5. Використання осадів стічних вод з метою удобрення ґрунтів на ділянках, де концентрація важких металів у ґрунті перевищує гранично допустимі значення, заборонено.

6. Забороняється використання осадів стічних вод:

на пасовищах під час випасу на них худоби;

під кормові культури менше ніж за місяць до їх збирання;

під овочеві та плодові культури, які безпосередньо контактують з ґрунтом, впродовж не менше ніж десять місяців до збирання врожаю та в період збирання врожаю;

під лікувальні трави або пряні рослини.

7. При використанні осадів стічних вод на ґрунтах з водневим показником (рН) менше 6 необхідно зменшити дозу внесення осадів з урахуванням підвищеної мобільності солей важких металів.

8. Аналіз осадів стічних вод здійснюється лабораторією постачальника або іншою лабораторією, що здійснює свою діяльність у сфері контролю стану навколишнього природного середовища відповідно до вимог Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність".

9. У разі незмінності вмісту важких металів у стічних водах, що надходять до каналізаційних очисних споруд, аналіз утворюваних осадів проводиться один раз на півроку.

10. Відбір проб для проведення аналізу осаду стічних вод та ґрунту проводиться відповідно до ДСТУ 4287:2004 "Якість ґрунту. Відбирання проб".

11. При використанні осадів стічних вод з метою удобрення ґрунтів на підприємствах, що експлуатують КОС, фіксуються та зберігаються протягом десяти років відомості про:

1) загальну кількість осадів стічних вод, що утворилися в процесі очищення стічних вод;

2) кількість осадів стічних вод, що була використана з метою удобрення ґрунтів;

3) склад та властивості осаду стічних вод за показниками, що наведені у розділі 5 "Вимоги до якості осадів стічних вод" ДСТУ 7369:2013;

4) технологічні прийоми обробки осадів стічних вод, які були застосовані перед їх використанням з метою удобрення ґрунтів;

5) найменування та місцезнаходження підприємства чи установи, що використала осади стічних вод з метою удобрення ґрунтів.

Користувачі фіксують та зберігають протягом п'яти років відомості про місце розташування ділянок, на яких використовувалися осади з метою удобрення ґрунтів.

12. У разі використання з метою удобрення ґрунтів осади стічних вод відвантажуються партіями, на кожен з яких постачальник надає супровідні документи, в яких зазначаються:

- 1) найменування та місцезнаходження постачальника;
- 2) технологічні прийоми обробки осадів стічних вод, які були застосовані для їх підготовки до використання з метою удобрення ґрунтів;
- 3) склад та властивості осаду стічних вод за показниками, що наведені у розділі 5 "Вимоги до якості осадів стічних вод" ДСТУ 7369:2013;
- 4) кількість осадів стічних вод у відвантаженій партії.

13. Під час узгодження умов використання осадів стічних вод для удобрення ґрунтів застосовується комплексність заходів, що спрямовані на запобігання інфекційній захворюваності населення, а також забрудненню навколишнього природного середовища важкими металами, що містяться в осадах.

14. Осади стічних вод для удобрення ґрунтів використовуються виключно на підставі дозволу на повторне використання очищеної стічної води та осаду, виданого підприємством централізованого водовідведення, на КОС якого підготовлено очищену стічну воду та осад стічних вод для повторного використання, та за умови дотримання нормативів гранично допустимих концентрацій та нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

15. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог до осадів стічних вод, які використовуються для удобрення, за використанням земель, які удобрюються осадами стічних вод, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, та центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, з урахуванням особливостей, визначених Законами України "Про охорону земель" та "Про державний контроль за використанням та охороною земель".

16. Зберігання осадів стічних вод, призначених для удобрення ґрунтів, здійснюється на критих майданчиках з твердим покриттям.

17. У разі зберігання осадів стічних вод, призначених для удобрення ґрунтів, в закритих приміщеннях такі приміщення мають бути обладнані системою вентиляції та розвантажувально-навантажувальними механізмами.

18. Осади стічних вод вносяться у ґрунт під час його оброблення за допомогою машин та механізмів, призначених для внесення органічного добрива.

19. Під час підготовки осадів стічних вод для використання з метою удобрення ґрунтів та безпосередньо в процесі використання у користувачів необхідно дотримуватися правил охорони праці.

20. Повторне використання осадів стічних вод як альтернативного виду палива має відповідати таким умовам:

- 1) використання як безпосередньо на КОС, так і в інших галузях промисловості;

2) використання населенням заборонено;

3) при використанні вологість осадів стічних вод має становити не більше 25 %.

21. Висушені осади стічних вод зберігаються в закритих приміщеннях, що забезпечені системами вентиляції.

22. При зберіганні висушених осадів стічних вод забезпечуються заходи пожежної безпеки.

23. Спалювання осадів стічних вод здійснюється в печах, конструкція яких має враховувати особливості хімічного складу осадів і можливість подальшого використання їх мінеральної частини.

24. При спалюванні осадів стічних вод необхідно здійснювати очищення димових газів відповідно до вимог, встановлених законодавством про охорону атмосферного повітря.

Заступник директора Департаменту
систем життєзабезпечення
та житлової політики

В. Токаренко